

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2022-03-23
Stockholm

Mål nr
M 11752-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-10-06 i mål nr M 2725-20, se bilaga A

PARTER

Klagande

Stadsbyggnadsnämnden i Staffanstorps kommun
245 80 Staffanstorp

Motpart

E.ON Energidistribution AB, 556070-6060
Nobelvägen 66
212 15 Malmö

Ombud: P K
Samma adress

SAKEN

Provtagningsplan m.m. avseende föroreningar på fastigheten X i Staffanstorps kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Stadsbyggnadsnämnden i Staffanstorps kommuns beslut den 10 december 2019, dnr Miljö-2018-524-26.

Dok.Id 1781594

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Stadsbyggnadsnämnden i Staffanstorps kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa nämndens föreläggande om provtagningsplan m.m.

E.ON Energidistribution AB har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Parterna har utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i underinstanserna.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Av utredningen framgår att E.ON Energidistribution AB (tidigare Sydkraft AB och dessförinnan Sydsvenska kraftaktiebolaget) drev en transformatorstation på fastigheten X i Staffanstorps kommun från omkring 1963 fram till 1996, då fastigheten såldes. I samband med försäljningen lämnades ett antal lösa inventarier kvar på fastigheten, bl.a. en mindre transformator som troligen innehöll en inte obetydlig mängd olja. Fastigheten såldes vidare 1998. Vid ett inbrott på fastigheten 2015 bröts den kvarlämnade transformatorn upp, vilket kan ha lett till att olja läckt ut på marken.

Enligt nämndens föreläggande skulle E.ON ta fram en provtagningsplan för en miljöteknisk mark- och grundvattenundersökning avseende föroreningar på X. I föreläggandet angavs vidare att provtagningsplanen skulle godkännas av nämnden innan mark- och grundvattenundersökningen påbörjades. E.ON har motsatt sig att undersöka annat än föroreningar kopplade till den stora transformatorn och har gjort gällande att det saknas anledning att förelägga i den delen eftersom bolaget vits-ordat en sådan undersökning. Frågan i målet är om det finns skäl att meddela E.ON ett föreläggande med den av nämnden valda utformningen.

Syftet med den undersökning som nämnden förelagt E.ON att utföra är att undersöka om det finns föroreningar i marken eller i grundvattnet som uppkommit som en följd av E.ON:s drift av transformatorstation på fastigheten. Undersökningen avser dels

föroreningar som kan ha uppstått under den tid som E.ON bedrev verksamhet på fastigheten, dels föroreningar som kan ha skett i tiden därefter till följd av läckage av olja från den utrustning som E.ON lämnade kvar på fastigheten.

Nämndens föreläggande har grundats på 26 kap. 22 § miljöbalken. I den bestämmelsen föreskrivs att den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Ett föreläggande enligt den angivna bestämmelsen kan riktas även mot den som avslutat en verksamhet. Den omständigheten att E.ON:s verksamhet på fastigheten upphörde före miljöbalkens ikraftträdande utgör inte något hinder mot att tillämpa bestämmelsen, eftersom en bestämmelse med samma innehåll fanns i 43 § miljöskyddslagen (1969:387) som gällde före miljöbalken. För att besluta om ett föreläggande enligt bestämmelsen krävs inte att en förorening har kunnat konstateras utan det är tillräckligt att en förorening kan befaras, jfr MÖD 2011: 25.

För att ett föreläggande enligt 26 kap. 22 § miljöbalken ska kunna riktas mot E.ON har det betydelse om bolaget kan bli ansvarigt för att avhjälpa en eventuell föroreningskada som uppkommit till följd av den verksamhet som bolaget har bedrivit på fastigheten. Verksamhetsutövares ansvar för avhjälpan regleras i 10 kap. 2 § miljöbalken. Av den bestämmelsen följer att den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningskada är ansvarig för att avhjälpa den.

Bestämmelsen i 10 kap. 2 § miljöbalken ska tillämpas på miljöfarlig verksamhet, om verkningarna av verksamheten alltså pågick den 1 januari 1999, dvs. då miljöbalken trädde ikraft, se 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att verkningarna av E.ON:s drift av transformatorstation alltså pågick vid miljöbalkens ikraftträdande, dels på grund av att det vid den tidpunkten kan ha uppkommit föroreningar till följd av verksamheten som bedrivits på platsen under mer än 30 år, dels på grund av att det fanns en risk för föroreningar genom läckage av olja från de föremål som E.ON vid försäljningen av fastigheten

lämnade kvar på platsen. E.ON kan således bli ansvarigt för att avhjälpa eventuella föroreningar som bolaget bidragit till.

E.ON har gjort gällande att bolaget sålt fastigheten tillsammans med vissa inventarier, däribland den transformator som bolaget lämnade kvar på fastigheten. Vid bedömningen av betydelsen av detta beaktar Mark- och miljööverdomstolen följande. Den transformator som E.ON lämnade kvar på fastigheten är inte upptagen i den inventarielista som E.ON hänvisar till. E.ON har överlåtit fastigheten till en enskild person utan att, såvitt framkommit, ha vidtagit några åtgärder för att säkerställa att föroreningar inte skulle uppkomma till följd av de föremål som lämnades kvar på fastigheten. Mark- och miljööverdomstolen finner därför att överlåtelsen av fastigheten inte innebär att E.ON:s ansvar för att avhjälpa eventuella föroreningar har upphört. Därmed finns det förutsättningar för att rikta ett föreläggande enligt 26 kap. 22 § miljöbalken mot E.ON.

Frågan är då om nämndens föreläggande är proportionerligt, jfr 26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken. Vid denna bedömning beaktar Mark- och miljööverdomstolen att provtagningsplanen ska utgå från en inventering enligt Mifo fas 1, vilket innebär att planen ska baseras på driften av transformatorstationen. I provtagningsplanen kan därmed de föremål som tillkommit på fastigheten efter det att E.ON sålde den utelämnas. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att den förpliktelse som föreläggandet innebär för E.ON står i rimlig proportion till bolagets del i uppkomsten av eventuella föroreningar på fastigheten. Nämndens föreläggande mot E.ON om att ta fram en provtagningsplan för en miljöteknisk mark- och grundvattenundersökning avseende föroreningar på den aktuella fastigheten ska därför fastställas. När det gäller den invändning som E.ON gjort om att det saknas anledning att förelägga bolaget i den del som rör den stora transformatorstationen bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det finns skäl att hålla ihop markundersökningen och att det är lämpligt att ett förslag ges in till tillsynsmyndigheten som en helhet. När det gäller E.ON:s invändning om att bolaget inte har rådighet över det aktuella området kan konstateras att det finns möjlighet enligt 28 kap. 3 § miljöbalken att vid behov vända sig till länsstyrelsen för att få tillträde till annans mark för undersökning.

Nämndens föreläggande om provtagningsplan ska alltså fastställas. Den tidpunkt då E.ON enligt nämndens föreläggande skulle ge in en provtagningsplan har passerat. Det får ankomma på tillsynsmyndigheten att bestämma ett nytt datum när planen senast ska ges in.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Roger Wikström och Ingrid Åhman, referent, samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit Ylva Svensson.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-10-06
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2725-20

PARTER

Klagande

Staffanstorps kommun, Stadsbyggnadsnämnden
245 80 Staffanstorp

Motpart

E.ON Energidistribution
AB Att: P K

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 15 maj 2020 i ärende nr 505-771-2020,
se bilaga 1

SAKEN

Provtagningsplan m.m.avseende föroreningar på fastigheten X i Staffanstorps
kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Stadsbyggnadsnämnden i Staffanstorps kommun (nämnden) beslutade den 10 december 2019 att förelägga E.ON Energidistribution AB (E.ON AB) med stöd av 2 kap. 1, 2, 3 och 7 §§ samt 26 kap. 9 och 22 § miljöbalken (1998:808) att

- Ta fram en provtagningsplan för en miljöteknisk mark- och grundvattenundersökning avseende föroreningar på fastigheten X i Staffanstorps kommun.
- Provtagningsplanen ska bland annat innehålla
  - beskrivning av undersöknings- och analysmetodik,
  - en konceptuell metod,
  - vilka ämnen som avses analyseras med motivering om varför de valts,
  - placering av provpunkter och valda provtagningsmetodik för respektive punkt,
  - en inventering enligt MIFO fas 1 ska ligga till grund för provtagningsplanen.
- Provtagningsplanen ska upprättas i enlighet med Svenska Geotekniska Föreningens Fälthandbok (SGF fälthandbok, rapport 2:2013).
- Provtagningen får inte påbörjas innan provtagningsplanen godkänts av stadsbyggnadsnämnden. Förslag till provtagningsplan ska lämnas in till stadsbyggnadsnämnden, miljöenheten, senast den 19 februari 2020.

E.ON AB överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen), som genom beslut den 15 maj 2020 biföll överklagandet och upphävde nämndens beslut.

Nämnden har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Nämnden har yrkat att länsstyrelsens beslut ska upphävas och att nämndens beslut daterat den 10 december 2019 ska fastställas. Till stöd för sitt yrkande har nämnden anfört bland annat följande.

Nämnden anser att frågan om bolaget har ett ansvar för att undersöka om bolagets drift samt förvaring av kvarlämnade inventarier har gett upphov till föroreningar bör tas upp för prövning. Detta beaktat att bolaget har en pågående passiv miljöfarlig verksamhet med de kvarlämnade strukturer och inventarier i likhet med förvaring och eftersom fastighetsförvärvarnas acceptans kan ifrågasättas.

Utgångspunkten vid förvaring är att det är den som skapat förvaringen som också har ett ansvar för den. Förvaringen kan utgöras av tunnor med farliga kemikalier i. Ansvaret för dessa kan vara att tunnor ska förvaras på ett miljömässigt korrekt sätt eller att tunnorna transporteras bort för att undvika negativ miljöpåverkan. En grund i ansvaret är också att den med ansvar även har rådighet, dvs. faktisk och rättslig möjlighet att vidta åtgärd för att förhindra negativ miljöpåverkan. Länsstyrelsen menar att bolagets ansvar försvann när bolaget sålde fastigheten och att den numera uppbrutna och tömda transformatorn togs ur bruk i samband med försäljningen år 1996 samt då lämnades kvar på fastigheten. Nämnden menar att det kan finnas kvar ett ansvar hos bolaget som skapat förvaringen, även om fastigheten såldes.

Bedömningen att ansvar finns kvar hos bolaget görs utifrån att bolaget enbart plockat bort de större transformatorerna och inte de mindre samt andra strukturer som kan påverka människors hälsa eller miljö. Bolaget listar inte heller dessa i bilagorna till köpekontraktet. Då sådana strukturer och inventarier lämnats kvar skulle tydligare information om innehåll och eventuellt underhåll ges till köparen, eller att i avtal eller liknande överenskommelse föra vidare ansvaret för dessa till köparen. Det skulle då kunna vara att plocka bort eller underhålla de delar som kan utgöra en risk för miljön eller människors hälsa. Nämnden anser inte att bolaget har avhänt sig sitt ansvar för kvarlämnade strukturer och inventarier.

Köparna har visserligen kunnat se vad som funnits på fastigheten vid köpet, men nämndens uppfattning är att inventarielistan som följde med är bristfällig. Nämnden anser vidare att hänsyn bör tas till att det rör sig om en ganska specifik bransch och verksamhet (transformatorstation) som bedrivits, där gemene man inte har den kunskapen om strukturer och inventarier på samma sätt som bolaget har.

Då kännedomen om det som förvarats på fastigheten inte varit heltäckande samt att bolaget inte har avhänt sig sitt ansvar på annat sätt än att sälja fastigheten, anser nämnden inte att det kan räknas som sådan acceptans att fastighetsförvärvare ges allt ansvar för det som lämnats kvar. Även om fastighetsförvärvarna i samband med köp får rådighet över fastigheten kan det vara svårt och relativt övermäktigt att hantera eller montera ner de kvarlämnade inventarierna, bland annat är vissa stolpar förankrade med stora fundament i marken som kan bestå av impregnerat virke. Nämnden anser inte att det är rimligt att lägga allt det ansvar eller ställa sådana krav på fastighetsägaren. Nämnden anser att det i detta fall är oklart vad som krävs av fastighetsförvärvaren, i fråga om acceptans, för att ansvaret ska falla på denne.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut samt nedan.

Nämndens föreläggande

Det följer av 26 kap. 9 § miljöbalken att en tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för balkens efterlevnad. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Av första stycket i 26 kap. 22 § miljöbalken framgår att den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

En miljöskada befaras föreligga

Av utredningen i målet framgår att strukturer och inventarier som finns på fastigheten skulle kunna utgöra en miljöfarlig verksamhet i form av förvaring vilket innebär att krav på förebyggande åtgärder får ställas. Det har vidare framgått att olja från en mindre transformator med stor sannolikhet har läckt ut på marken.

Transformatorn har, i samband med ett inbrott på fastigheten år 2015, brutits upp, välts omkull och tömts på kopparplåt och olja. Mark- och miljödomstolen finner mot denna bakgrund, i likhet med vad länsstyrelsen anfört, att det finns skäl att befara att marken på fastigheten är förorenad och att det därmed funnits skäl att förelägga om undersökningar på fastigheten.

Mark- och miljödomstolens bedömning av E.ON AB:s ansvar för provtagnings- och undersökningsåtgärder

Nämnden har med hänvisning till 2 kap. 1, 2, 3 och 7 §§ samt 26 kap. 9 och 22 §§ miljöbalken förelagt E.ON AB att i egenskap av verksamhetsutövare, ta fram en provtagningsplan för en miljöteknisk mark- och grundvattenundersökning avseende föroreningar på fastigheten X i Staffanstorps kommun. Nämnden har som grund för att föreläggandet riktats till E.ON AB gjort gällande att E.ON AB har en pågående passiv miljöfarlig verksamhet på fastigheten, eftersom bolaget inte avvecklat sin verksamhet vid försäljningen. Nämnden har vidare gjort gällande att kvarlämnade inventarier bedöms utgöra förvaring av miljöfarliga ämnen, där förvaringen innebär en risk för skada eller olägenhet för miljön eller människors hälsa, och den omkullvälta transformatorn kan ha gett upphov till förorening.

Av utredningen i målet framgår att E.ON AB bedrivit verksamhet i form av en transformatorstation på fastigheten mellan år 1963 och år 1996. Fastigheten såldes år 1996 till J Å P , E.ON AB hade dock kvar nyttjanderätten till tre stålstolpar fram till år 1997. Vidare framgår av utredningen i målet att E.ON AB vid försäljningen av fastigheten år 1996 har avvecklat sin verksamhet.

Fastigheten såldes därefter, år 1998, till D R och lagfaren ägare är numera, sedan den 17 november 2014, D R s dödsbo. Det har vidare framgått att

E.ON AB, i samband med försäljningen av fastigheten till J Å P , plockat bort större inventarier men lämnat kvar vissa strukturer och inventarier i enlighet med vad som framgår av köpekontraktet med bilagor. Vid försäljningen var således förvärvaren av fastigheten väl medveten om vilka strukturer och inventarier som lämnats kvar av E.ON AB och detta var enligt dennes önskemål. Det har även i målet framgått att det, efter att E.ON AB sålt fastigheten år 1996, tillkommit föremål på fastigheten i form av bilar, lastbilsflak, sopor av olika slag, en spis och annat blandat avfall.

Verksamhetsutövarbegreppet är inte definierat i lagtext utan vägledning får därmed hämtas i rättspraxis. Avgörande för verksamhetsutövaransvaret är vem som har faktisk och rättslig möjlighet att ingripa och vikt har också lagts vid vem som ansvarar för underhåll och drift. Bedömningen ska göras utifrån omständigheterna i varje enskilt fall och är oberoende av civilrättsliga avtal (prop. 2006/09:96 s. 56 ff. och MÖD 2005:64). Det är inte uteslutet att två eller flera fysiska eller juridiska personer kan anses vara verksamhetsutövare på samma gång (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 november 2016 i mål M 3940-16).

E.ON AB har sedan försäljningen av fastigheten saknat rådighet över fastigheten och har därmed inte haft möjlighet att bedriva underhåll på densamma. E.ON AB har således saknat faktisk och rättslig möjlighet att ingripa för att förhindra den nu befarade miljöskadan.

Av utredningen i målet framgår att den främsta orsaken till föroreningar på fastigheten synes vara det som skett i samband med ett inbrott år 2015 då olja enligt uppgift läckte ut i marken vid stöld av koppar. Mark- och miljödomstolen anser att föreläggandet är orsakat av denna händelse och inte av vad som skett på fastigheten vid tidigare verksamhet.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan inte E.ON AB i vart fall i detta skede föreläggas en obegränsad utrednings- och provtagningskyldighet omfattande hela fastigheten X. Såsom framgått ovan är det drygt 20 år sedan

som E.ON AB bedrev verksamhet på fastigheten och ägde densamma. Samtliga eventuella miljöskador som kan finnas på hela fastigheten kan inte anses vara kopplade till den verksamhet som bedrivits av E.ON AB innan fastigheten såldes och bolagets verksamhet upphörde. Detta även med beaktande av vad som kan ha hänt på fastigheten de senaste 20 åren.

Mark- och miljödomstolen anser även att de lagrum som nämnden lagt till grund för sitt föreläggande, dvs 26 kap. miljöbalken snarare ska användas vid tillsyn av pågående verksamheter. När det gäller historiska föroreningar bör hänvisning istället ske till 10 kap. miljöbalken. Själva föreläggandets utformning bör även specificeras mer så att det tydligt framgår för adressaten var, vad och när vissa åtgärder ska vidtas.

Nämnden har i sitt överklagande invänt att det föreligger passiv miljöfarlig verksamhet i form av förvaring av miljöfarliga ämnen på fastigheten. Mark- och miljödomstolen tar i detta skede, med hänsyn till utgången i målet, inte ställning till den frågan då den snarare ska bedömas i samband med ansvaret för en kommande sanering. Det är av vikt att skilja frågan om provtagning och undersökning från den efterföljande bedömningen av ansvar för en eventuell sanering av fastigheten.

Sammanfattande bedömning

Mark- och miljödomstolen gör därmed sammantaget den bedömningen att E.ON AB inte kan åläggas ett obegränsat utrednings- och provtagningsansvar omfattande hela den aktuella fastigheten, mot bakgrund av vad som framgått ovan, och på det sätt som nämnden beslutat. Föreläggandet är därmed alltför ingripande och ska upphävas i enlighet med vad länsstyrelsen beslutat.

Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 27 oktober 2020.

Marie Gerrevall

Viktor Forsell

I domstolens avgörande har rådmannen Marie Gerrevall (ordförande) och tekniska rådet Viktor Forsell deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Caroline Torstensson.